

Meta-synthesis Strategies for the transformation of the higher education system based on the statement of the second step of the revolution

Abbas Mohammadi¹, Fatemeh Azizabadi Farahani (Ph. D.)²
Mohsen Ameri Shahrabi (Ph. D.)³, Abbas Ali Qayyumi (Ph. D.)⁴

Abstract

In any society, the course of social and cultural developments is undoubtedly influenced by the field of science and academic society. The educational system as a cultural tool not only supports and reinforces the society's culture but also serves as a reference to meet the needs of the society in the natural course of development. This research aims to explain the strategies for the transformation of the higher education system based on the statement of the second step of the revolution in order to achieve the indicators of a new generation of Islamic universities, which will be a reference for responding to the needs of the society in the development of the country. The research method is qualitative meta-combination. After searching for sources related to the topic, 21 sources related to keywords were selected from 374 primary sources, and then 109 primary codes were obtained using the qualitative method of document analysis. After refining and recategorizing the primary codes by the research team, two internal and external dimensions were obtained with 8 components and 21 indicators related to the evolution of higher education. The findings of this article consider higher education to be in need of "rethinking", "rebuilding structures" and "recreation" by using actions based on the statement of the second step, which are: jihadi management, scientific and technological jihad, economic jihad, media actions. Iranian-Islamic lifestyle, youthfulness, emphasis on participatory culture and compatibility in the functions of higher education, which must be continuously and operationally implemented, followed up and evaluated.

Keywords: Transformation Higher Education, Statement of the Second Step of the Revolution, Cultural Strategies, Transformation Management, Strategic Management.

-
1. PhD Student Department of Management and planning of cultural affairs, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, abaasm41@gmail.com
 2. Correspondent Author: Associate Professor and manager Department of Management and planning of cultural affairs, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, f-azizabadi@srbiau.ac.ir
 3. Assistant Professor Department of Management and planning of cultural affairs, North Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, Mohsen.amerishah@gmail.com
 4. Associate Professor Department of Cultural Management and Policy, North Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, A_ghaiyoomi@iau-tnb.ac.ir

فرا ترکیب راهبردهای تحول نظام آموزش عالی مبنتی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

عباس محمدی*، فاطمه عزیز آبادی فراهانی**

محسن عامری شهرابی***، عباسعلی قیومی****

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۲۸

چکیده

در هر جامعه‌ای سیر تحولات اجتماعی، و فرهنگی بی‌تردید تحت تاثیر حوزه علم و جامعه دانشگاهی می‌باشد. نظام آموزشی به عنوان یک ابزار فرهنگی نه تنها پشتیبان و تقویت کننده فرهنگ جامعه بلکه مرجعی برای پاسخگویی به نیازهای جامعه در سیر طبیعی توسعه، نقش تعیین کننده دارد. این پژوهش در صدد است تا راهبردهای تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب را جهت دستیابی به شاخص های نسل نوینی از دانشگاه اسلامی تبیین نماید که مرجعی برای پاسخگویی به نیازهای جامعه در مسیر توسعه کشور باشد. روش پژوهش، فراترکیب کیفی است. پس از جستجوی منابع مرتبط با موضوع، از ۳۷۴ منبع اولیه ۲۱ منبع مرتبط با کلیدواژه ها انتخاب و سپس با روش کیفی تحلیل اسنادی ۱۰۹ کد اولیه حاصل شد. بعد از پالایش و دسته بندی مجدد کدهای اولیه توسط تیم پژوهش دو بعد درونی و بیرونی، با ۸ مؤلفه و ۲۱ شاخص در رابطه با تحول آموزش عالی به دست آمد. یافته های این مقاله آموزش عالی را نیازمند، «بازاندیشی»، «بازسازی ساختارها» و «بازآفرینی» با بهره گیری از اقدامات مبتنی بر بیانیه گام دوم می‌داند که عبارتند از: مدیریت جهادی، جهاد علمی و تکنولوژیک، جهاد اقتصادی، اقدامات رسانه ای، سبک زندگی ایرانی - اسلامی، جوانگرایی، تاکید بر فرهنگ مشارکتی و سازگاری در کارکردهای آموزش عالی که باید به طور پیوسته و عملیاتی اجرا، پیگیری و ارزیابی گردد.

کلیدواژه‌ها: آموزش عالی، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، راهبردهای فرهنگی، مدیریت تحول، مدیریت

استراتژیک

* دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت و برنامه ریزی امور فرهنگی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی،

تهران، ایران

** نویسنده مسئول: مدیر گروه مدیریت برنامه ریزی و امور فرهنگی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

*** استادیار گروه مدیریت و سیاستگذاری فرهنگی، واحد شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

**** دانشیار گروه مدیریت و سیاستگذاری فرهنگی، واحد شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

در دنیای امروز عدم توجه به مؤلفه‌هایی چون، رشد علم و فناوری، تغییرات سریع و رشد اطلاعات موجب اختلال در بنیان‌های هر کشوری در جهت توسعه مستمر خود می‌باشد. آموزش و یادگیری یکی از مهمترین عوامل توسعه فردی و اجتماعی است. که می‌تواند در راستای حرکت و سیر مثبت و مناسبت جامعه، همچنین بستر سازی برای استفاده از توانایی‌ها و مهارت‌های افراد، بالاخص جوانان در دستیابی به قله‌های توسعه همه جانبه با نظر داشت بنیان‌های ارزشی و اصیل ایرانی - اسلامی باشد. با توجه به کارکردهای سه گانه آموزش عالی (تولید، انتقال و انتشار علم) برخی از صاحب نظران معتقد می‌باشند که ایران در حوزه سه کارکرد یا رشد، حرکت یکسانی نداشته و در مواردی با پیشرفت و سرعت به نسبت بالا و در موارد دیگر با کندی حرکت رو برو بوده است. به طوری که گفته می‌شود نظام آموزش عالی ایران از دو خط مشی، تولید علم و به کارگیری علم در جامعه دور افتاده و تنها بر انتقال علم در قالب گسترش آموزش یا افزایش بیش از حد پذیرش و تربیت دانشجو تاکید دارد. در همین خصوص نیز، علت اساسی شکاف‌ها و ناکارآمدی نظام آموزش عالی را نبود الگوی کارآمد همراه با فقدان ساختار و نهاد ملی واجد شرایط جهت مدیریت و بهینه سازی آموزش عالی کشور می‌دانند (ترک زاده و همکاران، ۱۳۸۷).

در دهه‌های گذشته تا کنون، توسعه آموزش عالی در برنامه‌های پنج ساله توسعه اقتصادی و اجتماعی مورد توجه واقع شده است. افزایش تعداد دانشگاه‌ها، افزایش ظرفیت پذیرش دانشجو، تأسیس رشته‌های جدید، تدوین و تصویب قوانین جدید در جهت تحول آموزش از جمله اقدامات در این حوزه می‌باشد. با وجود این به نظر می‌رسد مسائل و چالش‌های متعددی وجود دارد که کارایی و موفقیت آموزش عالی را تحت تاثیر قرار می‌دهد (محسنی تبریزی و همکاران، ۱۳۸۹، ۴۸). ایفای نقش فرهنگی در آموزش عالی از جمله وظائف درخشانی است که تاریخ آن با تاریخ علم و تحولات آن عجین می‌باشد. امروزه اصطلاح آموزش عالی، در برگیرنده همان نقشی است که پدید آورندگان علم، و تحول گران این صحنه از آغاز تا به امروز در آفرینش و شکل دهی فرهنگ‌های مختلف جهان داشته‌اند (فضائلی، ۱۳۸۵). آنچه که امروزه در مناسبات اجتماعی و فرهنگی جوامع، بیشتر خود را در حوزه فرهنگ به عنوان پایگاهی تعیین کننده در فعالیت‌ها و

عملکردهای فرهنگی به طور شتابان نشان می‌دهد جایگاه فرهنگی مراکز دانشگاهی بوده و تحقق آرمان‌ها و اهداف جامعه اسلامی مستلزم تامین کارکردهای فرهنگی آن می‌باشد.

دانشگاه به منزله نهاد پیشتاز در تحولات جامعه عمل می‌کند و از طریق رصد کردن تغییرات اجتماعی و فرهنگی، به ویژه در عرصه علم و فناوری، جامعه را برای تسلط بر رویدادهای آینده توانمند و مهیا می‌کند (ذاکر صالحی، ۱۳۸۳، ۱۰). بالدرستون^۱ (۲۰۰۰) بر این اعتقاد است که آموزش عالی به عنوان اصلی ترین نهاد توسعه دهنده منابع انسانی تخصصی، در مسیر دست یابی به توسعه پایدار مبتنی بر ملاحظات جهانی شدن نقش حساسی را بر عهده دارد. هزاره سوم میلادی، عصری که در آن زندگی می‌کنیم عصر تغییر و تحولات شتابنده است و در چنین فضایی دانشگاه‌ها به منظور حفظ و بقاء خود و هم چنین به منظور دست یابی به رشد و تعالی باید دائما آماده تحولات و رویارویی با تغییرات باشند و خود را با تحولات آن هماهنگ سازند. زمانی که آموزش به عنوان بخشی از استراتژی توسعه منابع انسانی در نظر گرفته شود، تأثیرات آموزشی بیشتر است. برعکس، وقتی شرکت‌ها به سیاست‌های عمومی فقط به عنوان یک فرصت تامین مالی نگاه می‌کنند، هیچ بازدهی از آموزش دریافت نمی‌کنند (دوماس و هانچن^۲، ۲۰۱۰).

آنچه در جهان امروز حائز ارزش است، مشخص کردن مسیر حرکت از روی علم و آگاهی و شناخت موانع و پستی و بلندی‌ها و از همه مهمتر آگاهی از توانمندی‌ها و نقاط ضعف خود و احاطه کامل به محیط پیرامون است که این مهم به دست نمی‌آید مگر با مطالعه و پژوهش دقیق علمی و بهره گیری از دانش موجود در مراکز علمی و دانشگاهی، رهبر معظم انقلاب در ترسیم مسیر پیش روی ملت بزرگ ایران در چهل سال دوم انقلاب، بیانیه‌ای را در تبیین «گام دوم انقلاب» برای پیشبرد انقلاب اسلامی جهت نیل به آرمان بزرگ ایجاد تمدن نوین اسلامی به نگارش درآورده اند که بیش از هر موضوعی بر «جوانان» و «جایگاه علم و دانش» تأکید دارد. در همین رابطه نقش علم و پژوهش در گام دوم انقلاب و چرخش‌هایی که نهاد آموزش برای دستیابی به قله‌های دانش باید انجام دهد، یکی از موارد جدی است که نیاز به بحث و بررسی دارد. لذا، سوال اصلی مقاله این است که آیا می‌توان راهبردهایی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب ارائه نمود که منجر به تحول نظام آموزش عالی کشور گردد؟ تا زمینه و بستر لازم جهت دستیابی

1. Baldeston, J

2. Dumas. A, Hanchans. S

به شاخص‌های مورد نظر در بیانیه گام دوم انقلاب در جهت تحقق نسل نوینی از دانشگاه اسلامی که هدف آن رسیدن به حیات طیبه انسان است را فراهم سازد. از اینرو، با توجه به ساختار و موضوع پژوهش، هدف آرمانی این مقاله «تحول نظام آموزش عالی ایران» و هدف کاربردی نیز آن است که با جمع‌بندی الگوها و نظریات مختلف در زمینه تحول آموزش عالی، راهبردهای فرهنگی و مدیریت استراتژیک شاخص‌هایی را ارائه نماید که متناظر با بیانیه گام دوم انقلاب منجر به تحول نظام آموزش عالی کشور گردد.

سؤال‌های پژوهش

سوال اصلی

راهبردهای فرهنگی تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی کدامند؟

سؤال‌های فرعی

۱. ابعاد و شاخص‌های فرهنگی تحول نظام آموزش عالی بر اساس ادبیات پژوهش کدامند؟
۲. شاخص‌ها و مؤلفه‌های تحول آموزش عالی متناظر با بیانیه گام دوم انقلاب کدامند؟
۳. مطابق با الگوی مدیریت استراتژیک در مرحله تدوین استراتژی، شاخص‌های متناظر با بیانیه گام دوم انقلاب کدامند؟

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

تعریف مفاهیم و اصطلاحات

مدیریت تحول

تحول یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است. هر سیستمی اگر ایستا و ثابت باشد پس از چندی بدلیل وجود قانون آنتروپی مثبت نابود خواهد شد. برای پیش‌گیری از فنا و نابودی، تزریق آنتروپی منفی ضروری است و این چیزی جز پویایی، انعطاف و قابلیت واکنش در برابر محیط متغیر نیست (الن استر و همکاران^۱، ۱۳۹۳، ۵).

1. Ellen Esther, Krista Wiley, Michael Valenti

زیر بنای تغییرات محیطی در بسیاری از موارد از قبیل نیروهای تکنولوژیکی، رقابتی، سیاسی و ... در محیط بیرون سازمان، عوامل فرهنگی و اجتماعی است. فرهنگ هر جامعه بستر گسترده ای برای تحول و تکوین نظام‌های گوناگون آن جامعه به حساب می‌آید (زمردیان، ۱۳۹۴، ۴۴). به طور کلی اداره امور سیستم‌های اجتماعی به شکل گسترده‌ای با ارزش‌های کارکردی ارتباط دارد. مقوله مدیریت تحول به شکل حساسی به همسازی ارزش‌های نوین کارکردی با ارزش‌های بنیادی و فرهنگی جامعه که محیط بیرون سازمانی را تشکیل می‌دهد سر و کار دارد (همان، ۴۵). شناخت محیط پویای سازمان‌های امروزی، سرآغاز و منشاء هر نوع تغییر و تحول سازمانی به شمار می‌آید. بررسی و تحلیل سطح‌ها، بعدها و عامل‌های محیطی در سطح کلان (دور) و خرد (نزدیک) که بر برنامه‌های تحول سازمان تاثیر می‌گذارد و چگونگی تاثیر آنها در برنامه استراتژیک سازمان در شناخت سرشت پویای محیط بیرونی سازمان‌ها یک ضرورت بسیار مهم است.

مدیریت استراتژیک

مدیریت استراتژیک هنر و علم تدوین، اجراء و ارزیابی تصمیمات و وظیفه‌ای چندگانه است که سازمان را قادر می‌سازد به هدف‌های بلند مدت خود دست یابد (دیوید، ۱۳۸۷، ۲۴). همچنین مدیریت استراتژیک به عنوان فرآیندی مداوم و تکراری که در جهت حفظ تناسب تمامی سازمان با محیط اطراف آن هدف گیری شده است؛ می‌باشد (پاول و ساموئل، ۱۳۸۰، ۵). استراتژی‌ها، در سطوح عالی سازمان طرح ریزی می‌شود و تاکید آن روی اثربخشی و منافع آتی سازمان است، ساختار منعطف و متناسب با تغییرات را در نظر می‌گیرد، تابع ارزش‌ها، ایدئولوژی‌ها، سیاست‌ها و استراتژی‌های حاکم بر جامعه است و اغلب بر عهده سیاستمداران و مقامات عالی کشوری می‌باشد، در پی حل مسائل اساسی جامعه و رشد و توسعه کلی جامعه است، مبتنی بر پیش بینی بوده و بر حسب کلیت و وسعت اهداف، اتکا به آینده نگری، امید، امکانات احتمالی و طرز تفکر و نگرشی گسترده و جهت دار دارد (غفاریان و تفویضی، ۱۳۹۶: ۵۲-۵۱).

بیانیه گام دوم انقلاب

حضرت آیت اله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی)، در بیانیه «گام دوم انقلاب» با مرور تجربه چهل ساله انقلاب اسلامی اعلام کردند: انقلاب «وارد دومین مرحله خودسازی و جامعه پردازی و تمدن سازی شده است». گام دومی که باید در چارچوب «نظریه نظام انقلابی» و با «تلاش و مجاهدت جوانان ایران اسلامی» به سوی تحقق آرمان «ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنا فداه)» برداشته شود. رهبر حکیم انقلاب اسلامی با صدور «بیانیه‌ی گام دوم انقلاب» و برای ادامه این راه روشن، به تبیین دستاوردهای شگرف چهاردهه گذشته پرداخته و توصیه‌هایی اساسی به منظور «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» در مورد چند سرفصل اساسی توصیه‌هایی ارائه فرموده‌اند. این سرفصل‌ها عبارتند از: علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، سبک زندگی.

توصیه اول رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب درباره علم و پژوهش و جمله ابتدایی شان این است که علم و پژوهش آشکارترین وسیله عزت و قدرت کشور است. یکی از محوری‌ترین بخش‌هایی که امروز ما می‌توانیم به عنوان نماد امید و غلبه بر چالش‌ها مطرح کنیم تجربه انقلاب اسلامی در حوزه علم و فناوری است. رهبر انقلاب موضوعی را تحت عنوان «نهضت نرم‌افزاری و تولید علم در کشور»، دو دهه قبل به صورت یک مطالبه جدی و نگاه رو به آینده مطرح کردند. این جهت‌گیری‌ای که رهبری دو دهه قبل شروع کننده اش بودند و آغازگر این جریان بزرگ علمی شدند که در همین بیانیه ایشان از آن به رستاخیز علمی تعبیر کردند، امروز به این نقطه‌های پرثمر رسیده و این حرکت جهشی تمدنی با محوریت دانشی، دانایی و علم و پژوهش می‌تواند کشور ما را به نقطه اوج برساند. این بیانیه یک مانیفست و درحقیقت نقشه راه چهل ساله آینده انقلاب اسلامی است. در این بیانیه هم آسیب‌شناسی گذشته و هم نقاط قوت و برجستگی‌های این چهل سال و احیانا غفلت‌هایی که در طی کردن این مسیر پیش آمده مطرح شده و هم آینده پیش رو را در منظر مخاطبین قرار داده‌اند (مخبر دزفولی، ۱۳۹۷).

برای دستیابی به چشم انداز بیانیه گام دوم بایستی از تشریفات شدن آن پرهیز نموده و در جهت ارائه راهبردهای مقتضی در تمام ابعاد توسعه و پیشرفت «ایران اسلامی بزرگ» در محافل

علمی و دانشگاهی به پژوهش و تحقیق همت گمارده شود. و مطالبه از همه مخاطبان این بیانیه برای اجرا و عملیاتی کردن آن در دستور کار قرار گیرد.

تحول در نظام آموزش عالی

در هر جامعه‌ای سیر تحولات اجتماعی، و فرهنگی بی‌تردید همواره تحت تاثیر حوزه علم و جامعه دانشگاهی بوده است، نقش دانشگاه‌ها نه تنها همواره پشتیبان و تقویت کننده فرهنگ جامعه (فضائلی، ۱۳۸۵) بلکه به عنوان مرجعی برای پاسخگویی به نیازهای جوامع در سیر طبیعی توسعه آنها نقش تعیین کننده داشته است. این در حالی است که شکل گیری دانشگاه‌ها در جوامعی نظیر ایران غالباً با کپی برداری و انتقال از کشورهای و جوامع دیگر صورت پذیرفته، از این لحاظ با معضلاتی روبرو هستند که ریشه در مبانی، و فلسفه‌های عمیق فرهنگی آنها دارد. که راه حل این معضل، برای بازگشت به ایفای نقش حقیقی دانشگاه جز از طریق توجه به مبانی فرهنگ امکان پذیر نیست (فضائلی، ۱۳۸۵).

دانشگاه دارای کارکردهای متعددی است که از آن جمله می‌توان به بازتولید، سازگاری و تولید اشاره کرد (شائومینگ و هوآی شو^۱، ۲۰۱۴). درک نیازها و منافع ذی نفعان آموزش عالی و تمرکز بر آن، تأکید بر تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه، تربیت شهروندان فرهیخته در قالب کارکردهای دانشگاه قابل توجه هستند (مپولانگا^۲، ۲۰۱۳). دانشگاه به عنوان بستر تولید علم، یک نظام اجتماعی محسوب می‌شود و به موازات دگرگونی در ساختار فنی و فرهنگی جامعه معاصر، فرهنگ دانشگاه، نیز دگرگون می‌شوند در شرایط جدید لیوتار تحول در دانشگاه را با «اجرای شدن دانش» توضیح می‌دهد که طی آن دانش نه بر اساس میزان توانایی و دقت اش در بیان و بازنمایی واقعیت‌های جهان، بلکه بر اساس «ارزش استفاده» و فایده مندی اش ارزیابی می‌شود. در این تحول جدید دانشگاه، به کانون تولید درآمد و تضمین موقعیت حرفه ای دانشگاهیان تبدیل می‌شود (بارنت^۳، ۲۰۰۰، ۴۰). مهم ترین روایت این تحول فرهنگی توسط گیبونز^۴ و همکاران (۱۹۹۴)^۵ ارائه می‌شود. به نظر آنان ویژگی‌های شیوه جدید تولید دانش عبارتند

1. Shaoming & Hui-shu
2. Mapulanga
3. Ronald Barnett
4. Gibbons, M
5. Gibbons et al

از: تولید دانش در زمینه کاربرد، فرا رشته ای بودن، عدم تجانس مهارت‌ها و تنوع سازمانی، مسئولیت اجتماعی و بازاریابی، کنترل کیفیت، نظم منطقی و انسجام، پویایی و توده ای شدن آموزش عالی و توزیع اجتماعی دانش (گیبونز، ۱۹۹۴، ۴-۵).

امروزه، اتخاذ سیاست‌های توسعه و رشد علمی و تکنولوژیک بدون یاری پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی فاقد کارایی و اثر بخشی لازم خواهد بود. بررسی ابعاد انسانی تغییرات زیست محیطی ناشی از فعالیت‌های علمی و تکنولوژیکی، سازگاری بین علم و فرهنگ علمی برای تقویت بنیان سرمایه‌های انسانی با در نظر گرفتن مناسبات اجتماعی و تنوع فرهنگی، همچنین بررسی تاثیر فناوری بر فرهنگ و نظام‌های اجتماعی، بررسی و مطالعه جوانب اخلاقی کار علمی و بسیاری موضوعات بین رشته ای دیگر که برای فهم و حل مسائل انسانی یا اجتماعی ضروری می‌باشد، مستلزم ارائه راهبردهای فرهنگی است.

بنابراین بهبود در یک نظام آموزش عالی زمانی رخ می‌دهد که کژی و کاستی فعالیت‌های آن اصلاح شود. مدیریت تغییر یکی از روش‌های انطباق سازمان با خواسته‌های محیط دگرگون شده و اصلاح کارکردهای سازمان است (خان مختاری، ۱۳۸۶، ۱۶). در فرایند تغییر عبور از مرحله گذار و ترک رفتارها و عادات فعلی و حرکت به سوی بنیان‌گذاری رفتارها و عادات جدیدی که خروجی‌های مطلوب را بدست آورده و پایدار سازند، نیازمند یک چشم اندازی است که تصویری از آینده ارائه می‌دهد و تلاش‌ها برای تغییر را هدایت می‌کند. لذا فرایند تحول به شکل (۱) می‌باشد (غفاریان، تفویضی، ۱۳۹۶: ۱۹۷).

شکل ۱. فرایند تحول

بنابراین، راهبردها در جهت دستیابی به اهداف تحولی فوق و تبیین و تعیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تحول در نظام آموزش عالی با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب نیازمند توجه به نکات اساسی زیر است:

۱. اولین قدم برای تحول، داشتن هدف است.
 ۲. تغییر و تحول تجویزی نیست و با ابلاغ دستورالعمل و آئین نامه‌های اجرایی تحقق پیدا نمی‌کند. برای ایجاد تغییر و تحول باید اعتقاد و ایمان راسخ داشت.
 ۳. تحول از طریق زور، اجبار و ارباب حاصل نمی‌شود.
 ۴. تغییر و تحول اتفاقی نیست بلکه به تلاش، اندیشه، برنامه‌ریزی و مدیریت مدبرانه بستگی دارد.
 ۵. ابزار تحول نیروی انسانی است بدون تحول در نیروی انسانی سایر برنامه‌های تحول پایدار و مستمر نخواهد بود.
- برای رسیدن به شاخص‌های تحول ابتدا به بررسی نظریات اندیشمندان مختلف پرداخته و ابعاد مورد تاکید برای ایجاد فرایند تحول را در جدول (۱) آورده ایم.

جدول ۱. شاخص‌های تحول در نظام آموزش عالی

الزامات تحول	محقق	مؤلفه تحول	شاخص مورد تاکید برای تغییر و تحول
هدف تحول	آیت الله خامنه‌ای (۱۳۹۷)	تعمیق اندیشه اسلامی و رشد فضایل اخلاقی در نسل جوان	دستیابی به استقلال فرهنگی و مقابله با تهاجم فرهنگی و تأکید بر تقویت فرهنگ اسلامی و ملی و هویت ملی، عدالت اجتماعی، تبیین راهبردهای فرهنگی برای پیشگیری از فقر، فساد و تبعیض و ترویج روحیه ایثار، شهادت و ظلم ستیزی و استکبارستیزی و تقویت ارتباطات فرهنگی
اراده و ایمان به تحول	مایکل مولکی (۱۳۸۹)	تفکر علمی	تحت تاثیر هنجارهای علمی دانشمندان و فراورده‌های فرهنگی آنها حتی افراد غیر دانشمند در زمینه‌های غیر علمی قرار دارد.
	زیمبل (۱۹۱۸)، جان دیوئی (۱۹۳۸) و هربرت مید (۱۹۳۱)	کنش متقابل اجتماعی	تاثیر و تاثیر متقابل در جریان زمان و موقعیت‌های گوناگون ناشی از تفکر و تعریف افراد از موقعیت

الزامات تحول	محقق	مؤلفه تحول	شاخص مورد تاکید برای تغییر و تحول
	چاوش باشی (۱۳۸۸)	شناخت محیط داخلی و خارجی	نخبگان و مدیران فرهنگی، چشم انداز و استراتژی، آگاهی جامعه از چشم انداز، رفع موانع تحول و عینی سازی نتایج تحول
فرهنگ سازی (عامل فرهنگی تحول)	پارسونز (۱۹۷۳)	نظام فرهنگی	توجه به نهادها و سازمان‌های فرهنگی چون دین، دانشگاه، مدرسه و موسسات پژوهشی در کنار نهاد خانواده و تکنولوژی
	زمردیان (۱۳۹۴)	شناخت محیط فرهنگی	فرهنگ هر جامعه بستر گسترده ای برای تحول و تکوین نظامهای گوناگون آن
	ریتزر (۱۳۸۸)	تاکید بر نقش فرهنگ	تغییر فرهنگ، تغییر اجتماعی و اقتصادی را به همراه دارد.
مدیریت و برنامه ریزی	دانیل دنیسون (۲۰۰۰)	تاکید استراتژیک	ارتباط میان فرهنگ، محیط و استراتژی و تاکید استراتژیک در محیط متغیر بر فرهنگ سازگاری در بیرون و فرهنگ مشارکتی در درون
	کافمن و هرمن (۱۳۹۶)	تاکید استراتژیک	بازاندیشی، بازسازی ساختارها، بازآفرینی نظام‌های آموزشی
تغییر در نگرش و اندیشه‌های نیروی انسانی	اینگلهارت (۱۳۸۲)	ظرفیت بالای نسل جوان	رشد بی سابقه علم و ایجاد تحولات عمده ساختاری در محیط اقتصادی، تکنولوژیکی، سیاسی و اجتماعی
	شمس و همکاران (۱۳۹۷)	دستیابی به زمینه‌های فرهنگی	با ابتکارات و نوآوری‌ها می‌توان با بحران‌ها تطبیق و سازگاری پیدا کرد.
تغییر در ساختارها	فرد آر دیوید (۱۳۸۷)	ایجاد تغییر در سازمان و داشتن چشم انداز خوب	با روشن کردن مسیر تحول شیوه‌های انجام کار در افراد مختلف را هماهنگ کرده و به آنها انگیزه اقدام و کار داده شود. و افراد درک مشترکی از اهداف و جهت آن داشته باشند.
	مالینوفسکی (۱۳۷۹)	کارکردهای اجتماعی و فرهنگی	جامعه، نهادهایی چون نظام اقتصادی، نظام سیاسی، نظام خانواده، مذهب و سازمان‌های آموزشی و پرورشی

پیشینه پژوهش

با توجه به ماهیت این پژوهش، نظام آموزش عالی در این مسیر نیازمند تحول در ابعاد ساختاری و مدیریتی، کمیت و کیفیت آموزش و پژوهش، فناوری و تکنولوژی و محتوای فرهنگ حاکم بر دانشگاه و نیز زیرساخت های مورد نیاز است و لازم است خود را متحول ساخته و با توجه به شرایط بومی خودمان زمینه را برای ایفای کارکردهای جدیدتر فراهم سازد. به همین منظور از منابع و مطالعات داخلی و خارجی با بهره گیری از الگوی مدیریت استراتژیک عوامل درونی و بیرونی ابعاد ذکر شده با تعیین اهداف و اولویت های تعیین شده در بیانیه گام دوم انقلاب مورد بررسی قرار گرفت.

لذا در جدول (۲) خلاصه بخشی از منابع مورد استفاده در این پژوهش با راهبردها و کلید واژه های نظام آموزش عالی، حوزه فرهنگی با رویکرد مدیریت استراتژیک و مدیریت تحول آورده شده است.

جدول ۲. پیشینه داخلی و خارجی مطالعات انجام شده پژوهش

ردیف	محقق	سال	عنوان	نتایج تحقیقات
۱	حسین خنیفر	۱۳۸۵	تحول در نظام آموزش عالی و خاستگاه های آن	ابعاد تحول: خط مشی ها و سیاست گذاری (مدیریت، استانداردها و اهداف) - برنامه ها و فرایندها (بازکاوای فرایند آموزش، سازماندهی نظام آموزشی) - ارتباطات و تعامل (تعامل یا جامعه و صنعت، تیم های علمی و پژوهشی)
۲	مکادو و تیلور	۲۰۱۰	برنامه ریزی استراتژیک در آموزش عالی	توانمندسازی آموزش عالی - پاسخگویی به چالش های درونی و بیرونی - نگاه تخصصی به برنامه ریزی - درک تفاوت های فرهنگ شغلی و آموزش عالی - درک حساسیت فرهنگی داخل کشور

ردیف	محقق	سال	عنوان	نتایج تحقیقات
۳	هانت کولین و همکاران	۲۰۱۱	استراتژی ملی آموزش عالی تا سال ۲۰۳۰ کشور ایرلند	افزایش سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه - تعامل گسترده تر با جامعه - بین المللی سازی آموزش عالی - اولویت های ملی دولت را برای آموزش عالی و اصلاح ساختارهای دولت در سطح نهادی و سیستمی - چارچوب منسجم برای تسهیل همکاری بین نهادهای مختلف
۴	سید مهدی الوانی و محمدرضا مردانی	۱۳۹۲	طراحی الگوی توسعه آموزش عالی ایران در افق چشم انداز ۲۰ ساله کشور	در سه حوزه آموزش، پژوهش و فناوری که سه کارکرد اصلی نظام آموزش عالی می باشند، عوامل مؤثر ده گانه ای مشتمل بر ارزشی، دینی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، مدیریت سازمانی، فناوری، جغرافیایی، جمعیتی، امنیتی و زمانی، احصاء شده است.
۵	محمد حسینی مقدم	۱۳۹۲	بین المللی شدن آموزش عالی و آینده دانشگاه در ایران در افق ۱۴۰۴	الف) پیشنهادها در لایه عینی: تبیین مبانی نظری و معرفت شناسی توسعه علمی بر اساس ارزش های اسلامی - برقراری ارتباطات با دانشگاه های جهان - حمایت از آزاداندیشی علمی - نهادینه سازی کرسی های نظریه پردازی - ساماندهی و معماری نظام ملی و منطقه ای علم، فناوری و نوآوری ب) پیشنهادها در لایه بافتار اجتماعی: استفاده از روابط علمی در دیپلماسی فرهنگی - روابط گسترده علمی و پژوهشی میان بخشهای مختلف صنعتی و خدماتی - توسعه منابع انسانی دانشگاه ها - گسترش همکاری فرهنگی و علمی - بهسازی ساختار اداری مالی، مدیریتی و اجرایی دانشگاه ها ج) پیشنهادها در لایه جهان بینی و گفتمان: احترام گذاشتن به علم و عالم - تقویت دید جهانی فرهنگ ایرانی - ایجاد توازن میان نگاه ملی و بین المللی به علم و دانشگاه د) پیشنهادها در لایه اسطوره ای: تمرکز بر روایتهای بدیل برای بیگانه هراسی و جهانی - محلی شدن و ایرانی - اسلامی بودن

فرا ترکیب راهبردهای تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ردیف	محقق	سال	عنوان	نتایج تحقیقات
۶	علی جمشیدی	۱۳۹۲	طراحی الگوی سازمان استراتژی محور در دانشگاه پیام نور	یک سازمان استراتژی محور در دانشگاه نیازمند توجه به: توسعه همکاری‌های بین‌المللی و چالش ارتباط دانشگاه با صنعت - تقویت مدیریت در نظام آموزش عالی، تحلیل روشهای مدیریت و اتخاذ روشهای کارآمد، برقراری ارتباط موثر میان نظام مدیریتی و محیط بیرون، پاسخگو بودن و در نهایت توجه به جنبه‌های اخلاقی دارد.
۷	رضا امینی دهقی	۱۳۹۳	بهبود فرایند برنامه‌ریزی استراتژیک با استفاده از رویکرد تحلیل عاملی، مطالعه موردی نظام آموزش عالی	استراتژیها: تقویت پژوهش‌کننده‌های دانشجویی و شرکتهای دانش بنیان - تقویت پژوهشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی - بهبود تعاملات و ارتباطات بین‌المللی - گسترش تحصیلات تکمیلی با تاکید بر رشته‌های نوین و بین رشته‌ای - توجه به نخبگان - جهت دادن پژوهش‌ها به سوی نیازهای صنعت
۸	ندا علیزاده	۱۳۹۴	تحلیل مؤلفه‌های تاثیرگذار در تحول آفرینی آموزشی در نظام آموزش عالی	یادگیری تحول آفرین، رهبری تحول آفرین، آموزش تحول آفرین، کیفیت آموزشی و صلاحیت‌های آموزشی گردیده است.
۹	مری مک‌لین	۲۰۱۷	بهبود مستمر در آموزش عالی: الگوی تغییر با استفاده از تجزیه و تحلیل پیش‌بینی کننده برای دستیابی به اهداف سازمانی	این پژوهش چرخه اصلاح شده ای از PDSA را مطابق شکل ارائه می‌دهد: داده‌های تاریخی - عوامل پیش‌بینی فرصتی بوجود می‌آورد تا با تجزیه تحلیل پیش‌بینی بتواند روند برنامه‌ریزی را آگاهانه سازد و سپس چرخه، طرح - اجرا - مطالعه و اقدام مورد استفاده قرار گیرد.

ردیف	محقق	سال	عنوان	نتایج تحقیقات
۱۰	سعادت چویتاشانی و همکاران	۱۳۹۸	عوامل موثر بر تحول آفرینی نظام آموزش عالی ایران در حوزه آموزش علوم انسانی	الزامات کلان تحول آفرینی عبارتند از عوامل سرمایه‌ای، توسعه‌ای، فرهنگی، محیطی و انگیزشی و الزامات خرد تحول آفرینی نیز عبارتند از: آزاداندیشی، بروزرسانی اطلاعات، نیروی دانشی ماهر، تجاری‌سازی دانش، انتقال دانش، توسعه دانش، فرهنگ سازی قوی دانش، ارزش آفرینی دانش، تقویت فرهنگ پذیری دانش، پژوهش محوری و رقابت علمی

مبانی نظری

آنچه که از بررسی و تحلیل مطالعات انجام شده بر می‌آید این است که در فرایند این پژوهش لازم است سه رکن اساسی مورد توجه واقع گردد. رکن اول مربوط به حوزه علوم اجتماعی، محیط‌شناسی فرهنگی است، رکن دوم در حوزه علم مدیریت، مباحث مدیریت استراتژیک و مدیریت تحول می‌باشد و رکن سوم، بیانیه گام دوم انقلاب می‌باشد که مشخص کننده چشم انداز و تعیین کننده ماموریت در راستای تحول در نظام آموزش عالی است.

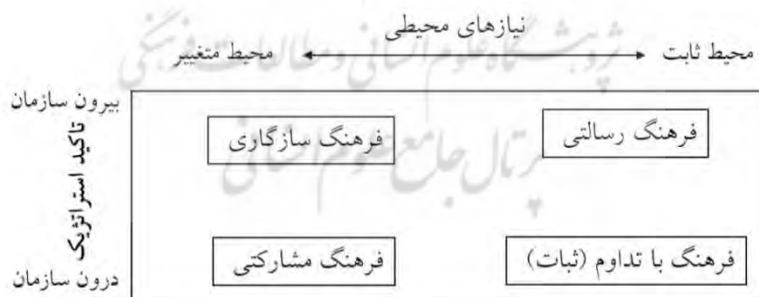
رکن اول، اگر جامعه را به انسان تشبیه کنیم، بدون هیچ گونه تاملی باید دانشگاه را محوریت عقلانی یا مغز این انسان در نظر بگیریم. بدیهی است در این صورت، اخذ هر گونه تصمیم در راستای ایجاد تغییر و دگرگونی باید از دانشگاه آغاز شود و به سایر بخش‌های جامعه تسری یابد. دانشگاه در هر جامعه‌ای، مرکز تجمع نخبگان آن جامعه است. دانشگاه با پرورش این نخبگان و تزریق آنان به جامعه، امکان انجام تغییرات لازم، مطابق با اهداف از پیش تعیین شده را فراهم می‌سازد. «دانشگاه برای آزاد کردن روح انسانی، پیشرفت و توسعه معارف و آزادگی فکر از راه آزمایش و تحقیق در دانش، وقف شده و باید صرف مساعی کند» (علی آبادی، ۱۳۴۵، ۴۶).

دانشگاه‌ها به عنوان زیر مجموعه‌های نظام آموزش عالی در فرایند توسعه یک کشور مطرحند و به عنوان مراکزی که به تربیت و آماده ساختن نیروی انسانی کارآمد، شایسته و ماهر برای پاسخگویی

به نیازهای واقعی جامعه در زمینه های مختلف می پردازند، نقش حیاتی و کلیدی به عهده دارند؛ چرا که دانشگاه ها با برون دادهای خود به جامعه، عملا در راه توسعه گام برمی دارند.

رکن دوم، برنامه ریزی استراتژیک به عنوان یک فرایندی پویا که با دورنگری نسبت به واقعیات و موقعیت های موجود راهبردها و تکنیک های موثری برای رسیدن به فردای بهتر را ارائه می دهد. این برنامه ریزی یک فرایند خطی نیست، که گام به گام در یک چارچوب غیر قابل انعطاف اجرا شود. علاوه بر آن برنامه ریزی استراتژیک بر مبنای دریافت درونی و احساسات خام بنا نشده است، بلکه متکی بر مشارکت همه دست اندرکاران در تعریف مقاصد و رسالت ها و ارائه کمک و الگوهای عملی برای دستیابی به هدف های مورد نظر است. همچنین سازمان های موفق در جهان امروز سازمان هایی هستند که تغییر و تحول را در چهارچوب تشکیلاتی خود بگنجانند. برکسی پوشیده نیست که بنیان هر سازمان بر پایه برآورده سازی نیازها است و از آنجائی که نیاز انسانها دائم در حال تغییر و یا میل به سمت نیاز جدید است، بنابراین لزوم تحول در سازمان ها همواره دیده می شود و احساس نیاز به مدیریت بر روی این تحولات بیش از پیش خود را نشان می دهد.

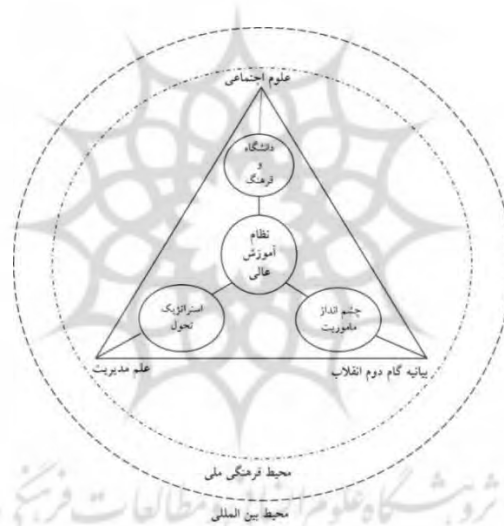
دانیل دنیسون بر پایه نتایج به دست آمده در یک سلسله پژوهش های مدیریت، الگویی را ارائه کرده که از یک سو ارتباط میان نیازهای محیطی و تاکید استراتژیک سازمان و از سوی دیگر نوع فرهنگ سازمانی سازگار با آنها را نشان می دهد (زمردیان، ۱۳۹۴، ۹۲ به نقل از دنیسون، ۲۰۰۰). این الگو در شکل (۲) نشان داده شده است.

شکل ۲. الگوی ارتباط میان فرهنگ، محیط و استراتژی سازمان

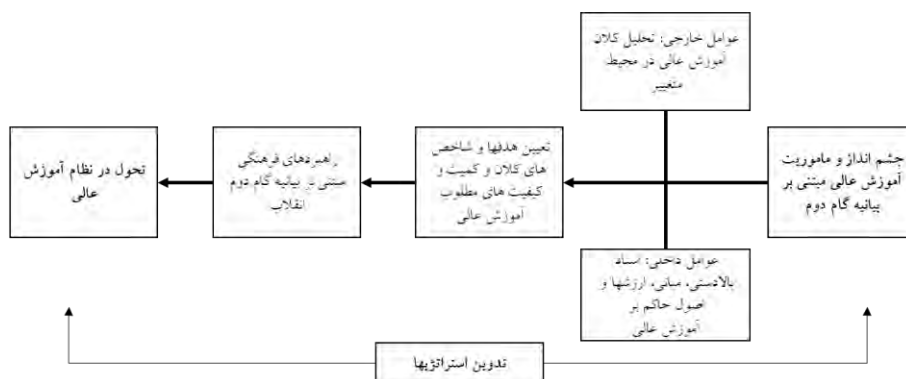
همانگونه که در شکل (۲) مشاهده می‌شود در محیط‌هایی که دائم در حال تغییر هستند تاکید استراتژیک در درون سازمان تمرکز و روی آوردن به فرهنگ مشارکتی است. و در بیرون سازمان تلاش در جهت ایجاد فرهنگ سازگاری با محیط در جهت غلبه بر تهدیدات و استفاده موثر و کارآمد از فرصت‌ها می‌باشد.

به همین منظور در این مقاله در مرحله تدوین استراتژی‌ها و تلافی انگاره‌های نظری به کار گرفته شده در دو رکن دیگر، با در نظر گرفتن وضعیت مطلوب (مقصد) نظام آموزش عالی مطابق با اسناد بالا دستی و در راس آن نقشه جامع علمی کشور می‌توان با چشم انداز و ماموریت مشخص شده در بیانیه گام دوم انقلاب به عنوان رکن سوم اقدامات و راهبردهای لازم را ارائه نمود. از اینرو، فرایند انجام پژوهش مطابق با شکل (۳) می‌باشد.

شکل ۳. فرایند انجام پژوهش

در ادامه جهت ارائه راهبردهای تحول نظام آموزش عالی منطبق با اصول و ارزشهای اسلامی، آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران و رهنمودهای مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب ضرورت دارد مطابق با الگوی مدیریت استراتژیک در مرحله تدوین استراتژی با توجه به شکل (۴) اقدامات لازم صورت گیرد.

شکل ۴. الگوی مدیریت استراتژیک (دیوید، ۱۳۸۷، ۴۳)

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر به لحاظ هدف کاربردی - توسعه ای و از نظر روش تحقیق به صورت کیفی با استفاده از فراترکیب انجام شده است. فراترکیب، به منظور یکپارچه سازی چندین مطالعه برای ایجاد یافته‌های جامع و تفسیری صورت می‌گیرد. در مقایسه با رویکرد فراتحلیلی که بر داده‌های کمی و رویکردهای آماری تکیه دارد، فراترکیب متمرکز بر مطالعات کیفی بوده، به ترجمه تفسیر مطالعات کیفی و فهم عمیق پژوهشگر برمی‌گردد. نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته‌های استخراج شده از سایر مطالعات کیفی مرتبط با موضوع و مشابه آن را بررسی می‌کند و با فراهم کردن نگرش سیستماتیک برای محققان، از طریق ترکیب پژوهش‌های کیفی مختلف، به کشف موضوعات و استعاره‌های جدید و اساسی می‌پردازد (نوبلت و هایر، ۱۹۸۸)^۱. و با این روش دانش جاری را ارتقا داده، یک دید جامع و گسترده‌ای را نسبت به مسائل پدید می‌آورد. در کل سه هدف اصلی برای فراترکیب بیان شده است که شامل ساخت تئوری، شرح تئوری و توسعه مفهومی خاص می‌باشد. بنابراین در پژوهش کیفی با رویکرد فراترکیب در پی فهم شاخص‌ها و اجزای دخیل در پدیده مورد مطالعه می‌باشیم.

برای گردآوری داده‌های پژوهش از داده‌های ثانویه یعنی اسناد و مدارک گذشته استفاده شده است. این اسناد و مدارک شامل کلیه پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه آموزش عالی بوده

1. Noblit and Hare

است. نحوه گردآوری داده‌ها که به آن تحلیل اسنادی نیز گفته می‌شود همانند متن مصاحبه مستند شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه پژوهش‌های انجام گرفته و منتشر شده در دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، کنفرانس‌ها و همایش‌ها، نشریات و مجلات، کتب و پایگاه‌های اینترنتی و غیره می‌باشد.

روش‌های متعددی برای انجام فراترکیب وجود دارد که الگوی هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو^۱ (۲۰۰۶) بیشترین کاربرد را دارد. به همین منظور در این مقاله از این الگو استفاده شده است که مراحل انجام آن به شرح زیر می‌باشد:

گام نخست: تنظیم سوال‌های پژوهش است. برای شروع فراترکیب می‌توان سؤالاتی را با مضمون چه؟ چه وقت؟ و چگونه مطرح کرد. شاخص‌های اصلی مقوله مورد مطالعه کدامند؟ شاخص‌های مقوله مورد مطالعه شامل چه مواردی است؟ شاخص‌های مقوله مورد مطالعه چه ارتباطی با یکدیگر دارند؟

گام دو: به بررسی نظام مند متون و جستجوی سیستماتیک مقالات منتشر شده معتبر خارجی و داخلی با هدف تعیین اسناد معتبر، موثق و مرتبط در بازه زمانی مناسب می‌پردازد. و کلمات کلیدی مرتبط گزینش و در جدولی لیست می‌شود.

گام سه: جستجو و بررسی مقاله‌های مرتبط، پس از شناسایی واژگان کلیدی تحقیق است. مجموعه مقاله‌های حاوی واژگان کلیدی شناسایی و غربال شده و مقاله‌های نهایی استخراج می‌شوند.

گام چهار: استخراج اطلاعات مقالات است که محتوای مقالات به دقت مطالعه شده و شاخص‌های اساسی استخراج می‌شود.

گام پنج: تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی، که مهمترین بخش یک تحقیق کیفی به روش فراترکیب این مرحله است.

گام شش: پایایی و اعتبار مدل (کنترل کیفیت) است که برای محاسبه پایایی نتایج به دست آمده با استفاده از روش توافق درونی کدگذار همکار و به منظور بررسی اعتبار، از شاخص روایی محتوایی^۲ (CVR) استفاده گردید.

1. Sandelowski, M., & Barroso, J
2. Content Validity Ratio

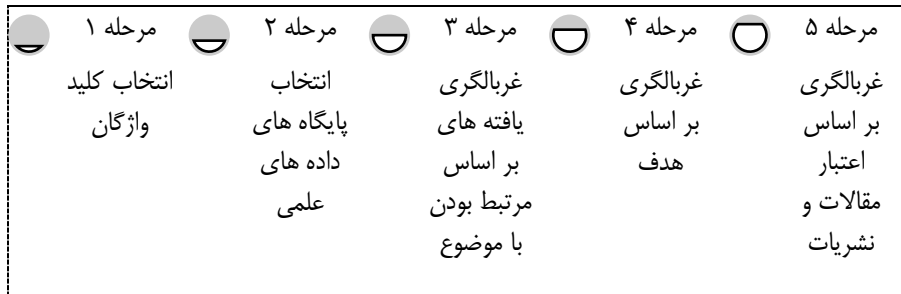
گام هفت: در این مرحله استخراج اطلاعات مقالات و گزارش فرا ترکیب یافته‌های حاصل از مراحل قبل ارائه می‌شود.

فرایند مرور سیستماتیک

در این پژوهش به منظور انجام فرا ترکیب، نخستین مرحله تنظیم سوال تحقیق در ارتباط با مرور ادبیات است. سوال اصلی پژوهش در این موضوع، تحلیل ابعاد راهبردهای تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است. در مرحله دوم، مرور سیستماتیک ادبیات است. مدل تحقیق حاضر ابتدا با تجمیع و ترکیب مباحث فرهنگی، مدیریت و علوم اجتماعی در حوزه نظام آموزش عالی در ادبیات شروع می‌شود. برای این منظور ابتدا مرور سیستماتیک ادبیات انجام می‌شود. در جدول زیر، مراحل انجام مرور سیستماتیک ادبیات در این پژوهش نشان داده شده است (شکل ۵).

جدول ۳. مراحل انجام مرور سیستماتیک ادبیات پژوهش

مرحله	فعالیت	توضیحات
۱	انتخاب کلید واژگان	راهبردهای فرهنگی، بیانیه گام دوم انقلاب، تحول آموزش عالی، فرهنگ حوزه و دانشگاه
۲	انتخاب پایگاه‌های داده‌های علمی	Civilica.com/ Irindexing.ir/Sid.ir/ensani.ir/ganj-beta/ Noormags.com/ Irandoc.ir/magiran
۳	غربالگری یافته‌های بر اساس مرتبط بودن با موضوع	مقالاتی که در ارتباط با مدیریت فرهنگی و مدیریت تحول و مدیریت استراتژیک بودند و حذف مقالات فنی مهندسی و حقوقی
۴	غربالگری بر اساس هدف	مقالاتی که در مورد راهبردهای فرهنگی و تحول در دانشگاه بودند
۵	غربالگری بر اساس اعتبار مقالات و نشریات	مقالات علمی پژوهشی داخلی از سال ۱۳۸۵ به بعد و خارجی ۲۰۱۰ به بعد

شکل ۵. فرایند مرور سیستماتیک

بر اساس اهداف و سوال‌های تحقیق، و همچنین مبانی نظری مرتبط با موضوع راهبردهای فرهنگی تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، با کلید واژه‌های مدنظر، در ۸ پایگاه داده علمی جستجو شد. حاصل این جستجو، پیدا کردن ۳۷۴ مقاله مرتبط با کلید واژه‌ها می‌باشد. از آنجا که بسیاری از این مقالات در حوزه‌های نامرتب بودند، مجموع مقالاتی که در حیطه موضوع قرار می‌گرفتند، ۸۵ مقاله بودند. برای این غربالگری سعی شد که جستجوی مجدد بر اساس عین عبارت کلید واژه صورت بگیرد. همچنین در این مرحله، مقالاتی که در حوزه‌های فرهنگی در سازمان‌های غیر علمی بوده است، حذف شده‌اند. حوزه و قلمرو مقالات از طریق نشریات و منابع مرتبط مورد توجه قرار گرفت بدین معنی که مقالاتی که در نشریات حقوقی یا فنی مهندسی بودند، مورد توجه محقق نبوده است. در مراحل بعدی نیز سایر غربالگری‌ها صورت پذیرفت. شاخص‌های پذیرش و عدم پذیرش در جدول (۴) نمایش داده شده است.

جدول ۴. معیارهای پذیرش و عدم پذیرش مقالات

شرح	معیار پذیرش	معیار عدم پذیرش
زبان پژوهش	فارسی و انگلیسی	سایر زبان‌ها
بازه زمانی	مقالات داخلی از ۱۳۹۰ و خارجی از ۲۰۱۰	منابع داخلی قبل از ۱۳۸۵ و خارجی قبل از ۲۰۱۰
جامعه مورد مطالعه	محیط‌های آموزشی - پژوهشی	سایر
شرایط مطالعه	مبتنی بر فرهنگ ایرانی اسلامی	سایر موضوعات فرهنگی
نوع پژوهش	پژوهش‌ها و مقالات علمی پژوهشی داخلی و خارجی	سایر

در نهایت ۲۱ مقاله مطابق جدول (۲) در غربالگری ادبیات پژوهش باقی ماندند. این مقالات بر اساس عوامل موثر در راهبردهای موثر در تحول نظام آموزش عالی کشور مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌های پژوهش و تحلیل

در این بخش از فراترکیب، هدف تجزیه و تحلیل یافته‌های کیفی است. به این منظور کدهای شناسایی شده از ۲۱ منبع نهایی انتخابی، در ابتدا تعداد ۱۰۹ کد باز و اولیه استخراج گردید که پس از چندین جلسه مرور کدهای باز و دسته بندی آنها کدهای تکراری و غیر مرتبط حذف، و در نتیجه ۷۲ کد اولیه نهایی برای تبدیل شدن به مفاهیم وارد مرحله کد گذاری مفهومی شد. در نهایت مطابق جدول (۵) ۲۱ شاخص در ۸ مؤلفه اصلی به دست آمد که در دو بعد اصلی درونی و بیرونی خلاصه و قابل تعریف است.

مؤلفه‌ها برگرفته از الزامات تحول بر اساس نظریات پژوهشگران و مطالعات انجام شده مطابق جدول (۱) احصاء گردید. همچنین از ترکیب مفاهیمی که متناظر با بیانیه گام دوم انقلاب بودند شاخص‌ها به دست آمدند. این دسته بندی بر مبنای درک و شهود پژوهشگر بر مبنای مطالعات صورت گرفته روی داد.

جدول ۵. فراترکیب پژوهش‌های پیرامون تحول نظام آموزش عالی

مؤلفه	شاخص	منابع	بعد
اهداف تحول	توانمند سازی آموزش عالی	مکادو و تیلور، ۲۰۱۰ - خاشعی، ۱۳۹۰ - هیتون، ۲۰۱۲ - الوانی و مردانی، ۱۳۹۲ - حسینی مقدم، ۱۳۹۲ - آقابابایی، ۱۳۹۲ - جمشیدی، ۱۳۹۲ - سفیدگری، ۱۳۹۴ - حسینی شحنه و مروی فام، ۱۳۹۵ - صفری و همکاران، ۱۳۹۶	عوامل درونی
	ارزشی، دینی و معنوی (اسلامی شدن دانشگاه)		
محتوای آموزشی و پژوهشی	آموزش با تربیت	خنیفر، ۱۳۸۵ - مکادو و تیلور، ۲۰۱۰ - کولین و همکاران، ۲۰۱۱ - بهرامی، ۱۳۹۰ - متسولی، ۱۳۹۱ - الوانی و مردانی، ۱۳۹۲ - حسینی مقدم، ۱۳۹۲ - علیزاده، ۱۳۹۳ - امینی دهقی، ۱۳۹۳ - تیموری، ۱۳۹۴ - یمنی دوزی و همکاران، ۱۳۹۴ - حسینی شحنه و مروی فام، ۱۳۹۵	
	پژوهش با مهارت		
	علوم انسانی و اسلامی		

منابع	شاخص	مؤلفه	بعد
خنیفر، ۱۳۸۵ - خاشعی، ۱۳۹۰ - متولی، ۱۳۹۱ - علیزاده، ۱۳۹۳ - سفیدگری، ۱۳۹۴ - یمینی دوزی و همکاران، ۱۳۹۴	برنامه‌ها و فرایندها	اراده و ایمان به تحول	
خنیفر، ۱۳۸۵ - کولین و همکاران، ۲۰۱۱ - خاشعی، ۱۳۹۰ - مکادو و تیلور، ۲۰۱۰ - بهرامی، ۱۳۹۰ - متولی، ۱۳۹۱ - صالحی امیری و سپهرنیا، ۱۳۹۱ - هیتون، ۲۰۱۲ - الوانی و مردانی، ۱۳۹۲ - حسینی مقدم، ۱۳۹۲ - جمشیدی، ۱۳۹۲ - آقابابایی، ۱۳۹۲ - علیزاده، ۱۳۹۳ - امینی دهقی، ۱۳۹۳ - سفیدگری، ۱۳۹۴ - تیموری، ۱۳۹۴ - یمینی دوزی و همکاران، ۱۳۹۴ - حسینی شحنه و مروی فام، ۱۳۹۵ - صفری و همکاران، ۱۳۹۶	ویژگی‌های سرمایه انسانی مدیریت و رهبری تغییر در نگرش و اندیشه‌ها	ساختار سازمانی	
خنیفر، ۱۳۸۵ - مکادو و تیلور، ۲۰۱۰ - کولین و همکاران، ۲۰۱۱ - بهرامی، ۱۳۹۰ - متولی، ۱۳۹۱ - صالحی امیری و سپهرنیا، ۱۳۹۱ - هیتون، ۲۰۱۲ - حسینی مقدم، ۱۳۹۲ - سفیدگری، ۱۳۹۴ - یمینی دوزی و همکاران، ۱۳۹۴ - حسینی شحنه، ۱۳۹۵ - صفری و همکاران، ۱۳۹۶ - مک لین، ۲۰۱۷	آینده نگری تغییرات محیطی تحقیق و توسعه اولویتهای ملی	بسترهای تحول	
خنیفر، ۱۳۸۵ - کولین و همکاران، ۲۰۱۱ - خاشعی، ۱۳۹۰ - فرارزکیش و همکاران، ۱۳۹۱ - الوانی و مردانی، ۱۳۹۲ - حسینی مقدم، ۱۳۹۲ - آقابابایی، ۱۳۹۲ - جمشیدی، ۱۳۹۲ - امینی دهقی، ۱۳۹۳	توسعه درون زا و دانش بنیان ارتباط صنعت و دانشگاه استفاده از فرصت‌های بین‌المللی	فناوری و تکنولوژی	عوامل بیرونی
خنیفر، ۱۳۸۵ - مکادو و تیلور، ۲۰۱۰ - کولین و همکاران، ۲۰۱۱ - خاشعی، ۱۳۹۰ - متولی، ۱۳۹۱ - صالحی امیری و سپهرنیا، ۱۳۹۱ - الوانی و مردانی، ۱۳۹۲ - حسینی مقدم، ۱۳۹۲ - آقابابایی، ۱۳۹۲ - جمشیدی، ۱۳۹۲ - امینی دهقی، ۱۳۹۲ - تیموری، ۱۳۹۴ - حسینی شحنه و مروی فام، ۱۳۹۵ - مک لین، ۲۰۱۷	عوامل فرهنگی عوامل اجتماعی عوامل اقتصادی عوامل سیاسی	شناخت محیطی کلان	

فرا ترکیب راهبردهای تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

منابع	شاخص	مؤلفه	بعد
خاشعی، ۱۳۹۰ - صالحی امیری و سپهرنیا، ۱۳۹۱ - حسینی مقدم، ۱۳۹۲ - سفیدگری، ۱۳۹۴ - حسینی شحنه و مروی فام، ۱۳۹۵	الگوسازی از نظام پیشرفته اسلامی	اولویت‌های فرهنگی	

برای مشخص شدن میزان تاکید صاحب نظران در زمینه راهبردهای تحول نظام آموزش عالی فراوانی منابع هر یک از شاخص‌ها در جدول (۶) به ترتیب نمایش داده شده است.

جدول ۶. فراوانی منابع فرا ترکیب پژوهش‌ها

رتبه	شاخص	فراوانی منابع	رتبه	شاخص	فراوانی منابع
۱	عوامل فرهنگی	۱۲	۱۲	تغییرات محیطی	۶
۲	تغییر در نگرش و اندیشه‌ها	۱۰	۱۳	ارتباط صنعت و دانشگاه	۶
۳	مدیریت و رهبری	۹	۱۴	عوامل اقتصادی	۶
۴	ارزشی، دینی و معنوی (اسلامی شدن دانشگاه)	۸	۱۵	توانمند سازی آموزش عالی	۵
۵	آموزش با تربیت	۸	۱۶	اولویتهای ملی	۵
۶	پژوهش با مهارت	۸	۱۷	استفاده از فرصت‌های بین‌المللی	۵
۷	آینده نگری	۸	۱۸	عوامل سیاسی	۵
۸	عوامل اجتماعی	۸	۱۹	الگوسازی از نظام پیشرفته اسلامی	۵
۹	توسعه درون‌زا و دانش بنیان	۷	۲۰	علوم انسانی و اسلامی	۴
۱۰	برنامه‌ها و فرایندها	۶	۲۱	تحقیق و توسعه	۴
۱۱	ویژگی‌های سرمایه انسانی	۶			

بررسی توافق درونی کدگذاری

برای محاسبه پایایی نتایج به دست آمده در مرحله فراترکیب، با استفاده از روش توافق درونی کدگذار همکار، از یک نفر با تحصیلات دکتری و یک نفر دانشجوی دکتری درخواست شد تا به عنوان همکار پژوهش، در این پژوهش مشارکت نموده و فرایند استخراج برخی از مفاهیم و کدهای باز را مجدداً انجام دهند. نتایج به دست آمده از کدگذاری و نتیجه توافق درونی بر اساس فرمول زیر، به شرح جدول (۷) می‌باشد:

$$\text{فرمول توافق درونی: } 100 \times \frac{\text{تعداد توافق}}{\text{تعداد کل کدها}}$$

جدول ۷. نتایج محاسبه پایایی بین کدگذاران همکار

ردیف	کدگذار	عوامل	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	درصد پایایی توافق درونی
۱	همکار اول	کدهای عوامل درونی و بیرونی	۲۱	۱۸	۸۵٪
۲	همکار دوم	کدهای عوامل درونی و بیرونی	۲۱	۱۶	۷۶٪

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، توافق درونی در کدگذاری اول ۸۵ درصد و در کدگذاری دوم ۷۶ درصد است که با توجه به حد قابل قبول ۶۰ درصد برای پایایی، می‌توان نتیجه گرفت که پایایی کدگذاری قابل قبول می‌باشد.

روایی محتوایی (CVR)

جهت محاسبه این شاخص از نظرات تعدادی کارشناسان متخصص استفاده شد و از آن‌ها خواسته شد تا بر اساس طیف سه بخشی لیکرت «گویه ضروری است»، «گویه مفید است ولی ضروری نیست» و «گویه ضرورتی ندارد» طبقه بندی کنند. سپس بر اساس فرمول زیر، نسبت روایی محتوایی شد:

$$CVR = \frac{\text{تعداد کل متخصصین} - \text{تعداد متخصصینی که گزینه ضروری را انتخاب کرده اند}}{\text{تعداد کل متخصصین}}$$

بر اساس تعداد متخصصینی که سؤالات را مورد ارزیابی قرار داده اند (۱۵ نفر در این پژوهش)، حداقل مقدار CVR قابل قبول بر اساس جدول (۸) بایستی ۴۹ درصد باشد. سؤالاتی که مقدار CVR محاسبه شده برای آنها کمتر از میزان مورد نظر با توجه به تعداد متخصصین ارزیابی کننده سؤال باشد، بایستی از آزمون کنار گذاشته شوند به علت اینکه بر اساس شاخص روایی محتوایی، روایی محتوایی قابل قبولی ندارند. از آنجایی که نتایج به دست آمده در همه موارد، مطابق با جدول (۹) بالاتر از ۰/۴۹ بود، روایی محتوایی نیز حاصل شد.

جدول ۸. حداقل مقدار CVR قابل قبول بر اساس تعداد متخصصین نمره گذار

تعداد متخصصین	مقدار CVR	تعداد متخصصین	مقدار CVR	تعداد متخصصین	مقدار CVR
۵	۰/۹۹	۱۱	۰/۵۹	۲۵	۰/۳۷
۶	۰/۹۹	۱۲	۰/۵۶	۳۰	۰/۳۳
۷	۰/۹۹	۱۳	۰/۵۴	۳۵	۰/۳۱
۸	۰/۷۵	۱۴	۰/۵۱	۴۰	۰/۲۹
۹	۰/۷۸	۱۵	۰/۴۹		
۱۰	۰/۶۲	۲۰	۰/۴۲		

جدول ۹. نتایج بررسی روایی محتوایی CVR

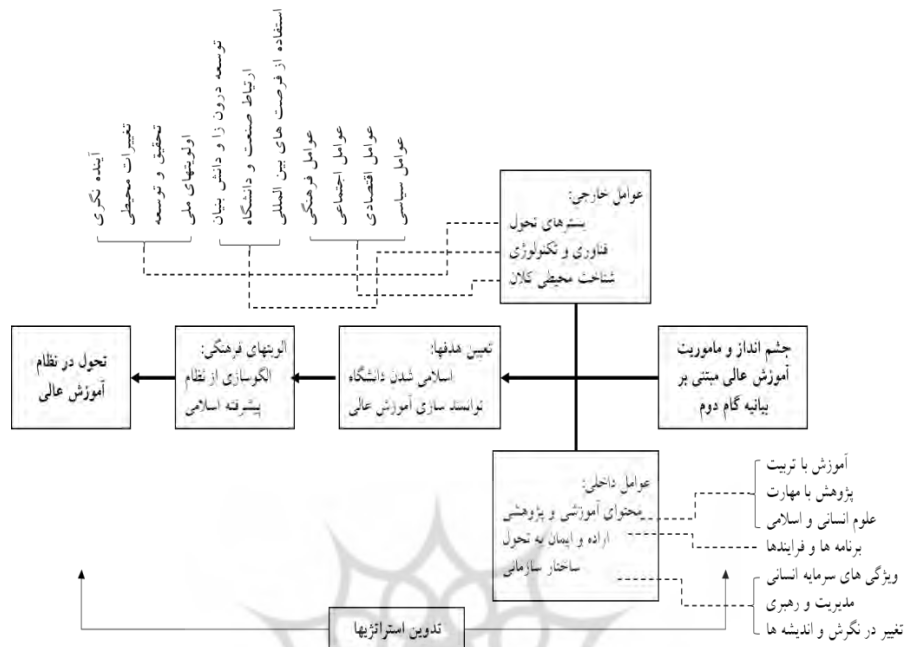
عنوان بعد	عوامل درونی	عوامل بیرونی
میزان CVR	۰/۸۲	۰/۸۴
نتیجه	پذیرش	پذیرش

یافته‌های حاصل از انجام این پژوهش حاکی از آن است که محیط آموزش عالی به نحو شگرفی در حال تحول است. افزایش و تنوع تقاضا برای آموزش در پاسخ به افزایش شمار جمعیت و دگرگونی‌های مربوط به خواست‌های اجتماعی، تنوع بسیار در نظام عرضه آموزش با رشد تکنولوژی‌های ارتباطات و سهولت دسترسی به اطلاعات جدید، بحران مالی و دشواری تامین هزینه‌ها، کاهش کیفیت آموزشی، سست شدن رابطه آموزش و اشتغال، بالارفتن انتظارات از دانشگاه نمونه‌هایی از شرایط حاکم بر وضع موجود در نظام آموزش عالی هستند. به اعتقاد صاحب نظران حوزه نظام آموزش عالی، شاخص‌های علم و فناوری کشور نشان می‌دهد علم و فناوری مطابق اهداف و انتظاراتی که در نقشه جامع علمی تعیین شده پیشرفت نکرده و در سیر تحول خود فاصله بسیار عمیقی در بعد نظری و جنبه‌های عملی آن وجود دارد.

همانگونه که در شکل (۶) ابعاد و مؤلفه‌های تدوین راهبردهای تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم در قالب الگوی مدیریت استراتژیک نشان داده شده است، مؤلفه‌هایی چون بسترهای ایجاد تحول، فناوری و تکنولوژی و شناخت محیط کلان، به عنوان عوامل بیرونی می‌باشند. امروزه دولت‌ها، دانشجویان، دانش‌آموختگان، کمک‌کنندگان مالی و عامه مردم به خود حق زیر سوال بردن فعالیت‌های دانشگاه‌ها را می‌دهند. خود محوری دانشگاه‌ها و عدم تعریف نیازهایی که دانشگاه قرار است به آن‌ها پاسخ گوید حمایت‌های بیرونی را از دانشگاه کاهش داده است. این موضوع در دانشگاه‌های دولتی، کاهش اعتماد مردم و کاهش بودجه‌های دولتی و در دانشگاه‌های خصوصی، تضعیف هویت، رسالت و کمک‌های مردمی را در پی دارد. این دگرگونی‌ها در نظم سیاسی، قلمرو اجتماعی، در نظام‌های اقتصادی و دگرگونی‌های فناورانه به صورت گسترده تری در محیط بیرونی آموزش عالی رخ نموده‌اند. لذا در بعد بیرونی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و نهادهای حاکمیتی بایستی ماموریت‌های خویش را به نحوی مطلوب انجام دهند.

همچنین در بعد درونی، عامل بازسازی ساختارها، تقویت علوم انسانی اسلامی و توسعه فرایندها و برنامه‌ها، تحول در شیوه‌های آموزش و ایجاد فضاهای با کیفیت آموزشی، مدیریت و رهبری، تغییر در نگرش و اندیشه نیروی انسانی می‌تواند اراده و ایمان به تحول را تداوم بخشد.

فرا ترکیب راهبردهای تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

شکل ۶. تفسیر یافته‌ها بر مبنای الگوی مدیریت استراتژیک

لذا مطابق با الگوی مدیریت استراتژیک در مرحله تدوین استراتژی، شاخص‌های متناظر با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و اقدامات لازم در این راستا در جدول (۱۰) آورده شده است.

جدول ۱۰. تدوین استراتژی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب

مراحل	شاخص‌ها	توصیه بیانیه گام دوم انقلاب
چشم‌انداز و ماموریت	ایجاد تمدن نوین اسلامی	دانش، وسیله عزت و قدرت یک کشور است. هنوز از قله‌های دانش جهان بسیار عقبیم؛ باید به قله‌ها دست یابیم. با شتاب می‌رویم ولی این شتاب باید سالها با شدت بالا ادامه یابد تا آن عقب افتادگی جبران شود. این راه با احساس مسئولیت بیشتر و همچون یک جهاد در پیش گیرید.

مراحل	شاخص‌ها	توصیه بیانیه گام دوم انقلاب
عوامل داخلی (مبانی و ارزشها)	آموزش با تربیت، پژوهش با مهارت، علوم انسانی و اسلامی، برنامه‌ها و فرایندها، ویژگی‌های سرمایه انسانی، مدیریت و رهبری، تغییر در نگرش و اندیشه‌ها	ظرفیت‌های مهم کشور؛ جوانان، محور تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی؛ نیروی انسانی مستعد و کارآمد؛ فرصت‌های مادی کشور برنامه‌ریزی و هدایت سرمایه‌های انسانی در جهت افزایش بهره‌وری، از طریق شکوفایی فطرت، ارتقای تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق
عوامل خارجی (تحلیل کلان)	آینده‌نگری، تغییرات محیطی، تحقیق و توسعه اولویت‌های ملی، توسعه درون‌زا و دانش‌بنیان ارتباط صنعت و دانشگاه، استفاده از فرصت‌های بین‌المللی، عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی	رصد تحولات و تغییرات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و تکنولوژیک و آمادگی برخورد مناسب با تهدیدها و استفاده از فرصت‌ها امنیت و تمامیت ارضی، عدالت در تقسیم امکانات عمومی، موتور پیشران کشور در عرصه علم و فناوری، مشارکت مردمی
تعیین هدفها و شاخص‌های کلان	توانمندسازی آموزش عالی ارزشی، دینی و معنوی (اسلامی شدن دانشگاه)	تولید علم و کارکرد علم؛ معنویت و اخلاق در سرمایه‌های انسانی؛ عدالت علمی (دمکراتیزه کردن آموزش عالی)؛ اقتصاد آموزش عالی؛ عزت ملی (دانش، آشکارترین وسیله عزت و قدرت کشور)؛ استقلال و آزادی (استقلال در ساختار و نظام آموزش عالی و مفهوم دانایی توانایی است) و سبک زندگی (تاثیر دانشگاهها در کیفیت زندگی)
اولویت‌های فرهنگی	الگوسازی از نظام پیشرفته اسلامی	سازگاری بین علم و فرهنگ علمی برای تقویت بنیان سرمایه‌های انسانی با در نظر گرفتن مناسبات اجتماعی و تنوع فرهنگی، همچنین بررسی تاثیر فناوری بر فرهنگ و نظام‌های اجتماعی، بررسی و مطالعه جوانب اخلاقی کار علمی، تاکید بر فرهنگ مشارکتی و سازگاری، منش و رفتار اخلاقی، فراهم کردن زمینه رواج آن در جامعه، مقابله معقولانه با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق، استفاده هوشمندانه و مسئولانه از ابزارهای رسانه‌ای، کمک به نهادهای اجتماعی
راهبردها و اقدامات	از نظر محتوایی که ناظر بر گذشته و آینده است، جهانی بودن فرآیند گام دوم، شعارهای فرانسوی و فرامرزی انقلاب، «نظام انقلابی» به عنوان یک نظریه و تاکید بر دفاع ابدی از این نظریه، دشوار نبودن ادامه مسیر انقلاب به اندازه دشواری گذشته	مدیریت جهادی، جهاد علمی تکنولوژیک (ماموریت‌گرایی) جهاد اقتصادی (اتکاء به توان داخلی پیشران علم و فناوری) ترویج ارتباط دانش و صنعت اقدامات رسانه‌ای (آگاهی و اطلاعات درست) ترویج سبک زندگی ایرانی - اسلامی جوانگرایی برای تقویت بنیان سرمایه‌های انسانی و تاکید بر فرهنگ مشارکتی و سازگاری در کارکردهای آموزش عالی

بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی به مثابه منشوری برای «دومین مرحله‌ی خودسازی، جامعه پردازی و تمدن‌سازی» خواهد بود و «فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی» را رقم خواهد زد. که آرمان بزرگش ایجاد تمدن نوین اسلامی در چهل سال دوم انقلاب است. با این چشم انداز، ضرورت دارد «بازاندیشی» درباره آنچه نظام آموزش عالی باید عرضه کند، «بازسازی ساختارها» در جهت اینکه برای عرضه آنچه از نظام آموزش عالی انتظار می‌رود. و «بازآفرینی» نظام آموزش عالی از طریق بازاندیشی معتبر، اندیشمندانه و مسئولانه جهت تحول در کارکردهای آموزش عالی بطور پیوسته و عملیاتی اجرا، پیگیری و ارزیابی گردد.

نتیجه‌گیری

از آن جایی که هدف این پژوهش ارائه راهبردهای مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب که منجر به تحول در نظام آموزش عالی ایران در چهل سال دوم انقلاب شود، می‌باشد. اگر بخواهیم در نظام آموزش عالی تحولی ایجاد کنیم، می‌بایست در فرایند ایجاد این تحول توجه خود را به فرهنگ، ابعاد و شاخص‌ها و الگوهای ایجاد تحول در آموزش عالی با در نظر گرفتن این موضوع که نظام آموزش عالی به عنوان یک سیستم جامع می‌باشد معطوف نماییم. چرا که در تحول مورد نظر هم باید به ساختار سازمانی آموزش عالی و هم به افرادی که در درون این سازمان هستند و هم به عوامل بیرونی توجه نمود. تا زمینه تغییرات برنامه‌ریزی شده، منجر به ترغیب افراد و گروه‌ها به منظور افزایش بهبود عملکرد در راستای تحول گردد. بدون شک، دستیابی به اهداف استراتژیک ساختار سازمانی اولویت عمده‌ای دارد و چنانچه ساختار و استراتژی هماهنگ نباشند حاصل آن ناکارآمدی خواهد بود. با در نظر گرفتن محیط فرهنگی سیال، تحول به شکل حساسی نسبت به ارزش‌های بنیادی و فرهنگی جامعه واکنش نشان می‌دهد و راهبردهای اتخاذ شده می‌تواند زمینه‌ای ایجاد کند تا برای دستیابی به کارآمدی، این سیستم در رابطه با محیط خود سازگاری ایجاد کند و تغییر و تحول را به سمت و سوی اهداف مورد نظر هدایت نماید. از این رو یکی از راهبردهای فرهنگی جهت دستیابی به اهداف فوق تغییر در دانش، نگرش، باور و اندیشه‌های نیروی انسانی است. ابزار تحول نیروی انسانی است بدون تحول در نیروی انسانی سایر برنامه‌های تحول پایدار و مستمر نخواهد بود.

نکته دیگر تحولات اقتصادی و اجتماعی صورت گرفته در جوامع مختلف است که ساختار اجتماعی آنها را دگرگون کرده است. به همین خاطر مدیریت مناسبی نیز جهت اداره این جوامع مورد نیاز است. در حالی که جوامع به ویژه نقاط شهری در عصر حاضر با سرعت اعجاب آوری گسترش می یابند. دولت ها و نهادهای برنامه ریزی اجتماعی نیز در تلاشند تا با این نوع تغییرات اجتماعی و شرایط انفجاری جدید خود را تطبیق دهند. در این زمینه مراکز دانشگاهی نقش عمده ای می توانند به عهده داشته باشند به این معنا که بسیاری از نیازهای اجتماعی و پاسخ گویی عمدتاً به عهده مراکز دانشگاهی است. کادر سازی و تربیت نیروی متخصص عمدتاً درون دانشگاه ها صورت می گیرد. به همین خاطر می بایست به لحاظ کمی و کیفی تغییر کرده و سرمایه گذاری های لازم در آموزش عالی با اولویت های سیاست ملی و گسترش دسترسی به آموزش عالی در مناطق محروم توسط افراد با سابقه اقتصادی پایین در راستای برقراری عدالت آموزشی صورت پذیرد.

همچنین در خصوص شیوه های آموزش، دانشگاه های ما اصولاً آموزش گرا هستند. و توجه به نقش مهمی که پژوهش می تواند در اثر بخشی آموزش داشته باشد، وجود ندارد. دانشگاه ها و به طور کلی آموزش عالی ما به کمیت نسبت به کیفیت توجه بیشتری دارد، حال آنکه در کنار توجه به کمیت باید به کیفیت پژوهش ها و استفاده کاربردی از آنها در پاسخگویی به نیازها و حل مسائل و مشکلات جامعه توجه ویژه گردد. هیچ سازمانی متقاضی استفاده از نتایج تحقیقات دانشگاه ها نیست. به نظر می رسد این چالش در نتیجه آموزش گرا بودن نظام آموزش عالی و عدم ارتباط و پیوند میان دانشگاه و صنعت و سایر سازمان ها و بخش های مختلف کشور و یا حداقل ضعیف بودن این ارتباط می باشد. لذا در این راستا لازم است سیاست گذاری و برنامه ریزی مناسب در جهت عرضه و تقاضا محور کردن پژوهش های مراکز علمی و دانشگاهی در ارتباط با بخش های مختلف صنعتی و اقتصادی کشور در کنار یکدیگر حرکت، پیگیری و اجرایی شود.

فهرست منابع

۱. آقابابایی، راضیه (۱۳۹۲)، بررسی روابط چندگانه راهبردهای رهبری مثبت‌گرا و راهبردهای خودرهبری با میزان کاربست مؤلفه‌های سازمان کوانتومی، رساله دکتری رشته مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
۱. استر، الن؛ وایلی، کریستا و والنتی، مایکل (۱۳۹۳)، تحول سازمانی استراتژیک، ترجمه احمد عیسی‌خانی، تهران: چاپ اول؛ نشر صفار.
۲. الوانی، سیدمهدی و مردانی، محمدرضا (۱۳۹۲)، طراحی الگوی توسعه آموزش عالی ایران در افق چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور، فصلنامه برنامه‌ریزی، رفاه و توسعه اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی، دوره ۴، شماره ۱۴ بهار، صص ۲۶-۶۸.
۳. امینی‌دهقی، رضا (۱۳۹۳)، بهبود فرایند برنامه‌ریزی استراتژیک با استفاده از رویکرد تحلیل عاملی، مطالعه موردی نظام آموزش عالی استان اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی سیستم‌های اقتصادی و اجتماعی، دانشکده صنایع و سیستم‌های دانشگاه صنعتی اصفهان.
۴. اینگلهارت، رونالد (۱۳۸۲)، تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: کویر، چاپ دوم.
۵. بهرامی، سوسن (۱۳۹۰)، بررسی تحلیلی روابط چندگانه مدیریت استراتژیک منابع انسانی، سرمایه فکری و نوآوری سازمانی در دانشگاه‌های دولتی استان اصفهان، رساله دکتری رشته مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان.
۶. بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری. www.leader.ir/fa/content
۷. ترک‌زاده، جعفر و همکاران (۱۳۸۷)، ارزیابی وضعیت توسعه سازمانی دانشگاه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در تهران، آموزش عالی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۵۰-۳۱.
۸. تیموری، میترا (۱۳۹۴)، طراحی مدل چابکی فرهنگی در آموزش عالی ایران با تأکید بر نقش اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها، رساله دکتری رشته برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی، دانشگاه مازندران دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.

۹. جمشیدی، علی (۱۳۹۲)، طراحی الگوی سازمان استراتژی محور در دانشگاه پیام نور، رساله دکتری رشته مدیریت دولتی، گروه مدیریت منابع انسانی دانشگاه پیام نور.
۱۰. خاشعی، وحید (۱۳۹۰)، طراحی مدل: خطمشی گذاری فرهنگی در آموزش عالی، دفتر مطالعات فرهنگی و برنامه ریزی اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
۱۱. خان مختاری، بهرام (۱۳۸۶)، مدیریت تغییر با اندیشیدن قبل از انجام دادن، چاپ اول، تهران، انتشارات مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران.
۱۲. خنیفر، حسین (۱۳۸۵)، تحول در نظام آموزش عالی و خاستگاههای آن (با رویکرد به ابعاد مدیریتی)، کنگره ملی علوم انسانی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،
۱۳. حسینی شحنه، سید علی اکبر و مروی فام، رضیه (۱۳۹۵)، دامنه و الزامات راهبرد فرهنگی، دومین کنگره بین المللی توانمندسازی جامعه در حوزه علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، مرکز توانمندسازی مهارت های فرهنگی و اجتماعی جامعه.
۱۴. حسینی مقدم، محمد (۱۳۹۲)، بین المللی شدن آموزش عالی و آینده دانشگاه در ایران در افق ۱۴۰۴، رساله دکتری رشته آینده پژوهی، دانشگاه بین المللی امام خمینی، دانشکده علوم اجتماعی.
۱۵. چاوش باشی، فرزانه (۱۳۸۸)، معرفی الگویی برای مدیریت تحول فرهنگی در ایران، مجله مدیریت فرهنگی، سال ۳، شماره ۳.
۱۶. چوبتاشانی، سعادت؛ یاسینی، علی و طولابی، زینب (۱۳۹۸)، عوامل موثر بر تحول آفرینی نظام آموزش عالی ایران در حوزه ی آموزش علوم انسانی، فصلنامه پژوهش های رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی، سال ششم، شماره ۲۱ ص ۲۱ تا ۳۲.
۱۷. دیوید، فرد آر. (۱۳۸۷)، مدیریت استراتژیک، ترجمه علی پارسائیان، سید محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، چاپ دوازدهم.
۱۸. ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۸۳)، درآمدی بر جامعه شناسی آموزش عالی، تهران: نشر کویر.
۱۹. ریتزر، جورج (۱۳۸۸)، نظریه جامعه شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی، چاپ چهاردهم.

۲۰. زمردیان، اصغر (۱۳۹۴)، مدیریت تحول - استراتژی ها، کاربرد و الگوهای نوین، چاپ ۱۱، تهران: انتشارات سازمان مدیریت صنعتی.
۲۱. ساموئل، سرتو و پاول، پیتر (۱۳۸۰)، مدیریت استراتژیک (فرهنگ و مطالعات مدیریت)، ترجمه علی شمخانی، ناشر: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دانشکده فرماندهی و ستاد دوره عالی جنگ.
۲۲. سفیدگری، عذرا (۱۳۹۴)، بررسی تطبیقی اجرای خط مشی تحول فرهنگی در دانشگاه با فرامین و راهبردهای ابلاغی مقام معظم رهبری، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت دولتی گرایش تحول سازمانی، دانشگاه پیام نور.
۲۳. شمس، غلامرضا و همکاران (۱۳۹۷)، طوح بررسی تطبیقی ساختار فرهنگی و اجتماعی در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی، مجری دانشگاه شهید بهشتی، دیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۲۴. صالحی امیری، سید رضا و کاووسی، اسماعیل (۱۳۸۷)، فرهنگ و مدیریت سازمان های فرهنگی، ناشر: تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام.
۲۵. صفری، اسماعیل و همکاران (۱۳۹۶)، مطالعه مدل های برنامه ریزی استراتژیک دانشگاهها (مطالعه موردی: آموزش عالی ایران)، دو ماهنامه علمی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، گروه علوم تربیتی دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور.
۲۶. علیزاده، ندا (۱۳۹۴)، نقش مؤلفه های تاثیر گذار بر تحول آفرینی در نظام آموزش عالی کشاورزی ایران، نشریه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، تابستان ۱۳۹۴، شماره ۳۳، صص ۱۳۶-۱۲۲.
۲۷. علی آبادی، احمد (۱۳۴۵)، نظام اجتماعی و مسئولیت دانشگاه در تربیت نسل جوان، دانشگاه تهران.
۲۸. غفاریان، وفا و تفویضی، فرین (۱۳۹۶)، استراتژی: نمایی ۳۶۰ درجه (اصول برنامه ریزی استراتژیک و اصول پیاده سازی و ارزیابی استراتژی)، تهران: انتشارات سازمان مدیریت صنعتی، چاپ پنجم.

۲۹. فراز کیش، مهدیه؛ سرآبادانی، ابوالقاسم؛ قاضی نوری، سید سپهر (۱۳۹۱)، استخراج استراتژی ملی فناوری اطلاعات کشور در حوزه دانشگاهی با بکارگیری مدل جذابیت-قابلیت، چهارمین کنفرانس مدیریت تکنولوژی ایران، تهران.
۳۰. فضائی، احمد (۱۳۸۵)، تبیین رابطه آموزش عالی و فرهنگ تأثیر مبنایی در ایفای نقش فرهنگی دانشگاه، کنگره ملی علوم انسانی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۳۱. کافمن، راجر؛ هرمن، جری (۱۳۹۶)، برنامه ریزی استراتژیک در نظام آموزشی (بازاندیشی، بازسازی، ساختارها، بازآفرینی)، ترجمه: فریده مشایخ و عباس بازرگان، چاپ هفتم، تهران: انتشارات مدرسه.
۳۲. ماینفوسکی، برانیسلاو (۱۳۷۹)، نظریه علمی فرهنگ، ترجمه عبدالمجید زرین قلم، تهران: انتشارات گام نو.
۳۳. متولی، علی (۱۳۹۱)، الگویی برای اجرایی کردن برنامه‌های استراتژیک، رساله دکتری رشته مدیریت بازرگانی، دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی.
۳۴. مخبر دزفولی، محمدرضا (۱۳۹۷)، بیانیه نقشه راه چهل ساله آینده انقلاب اسلامی، نامه شورا، شورای عالی انقلاب فرهنگی، شماره ۱۲۶-۱۲۷، بهمن و اسفند، صص ۱۶۷-۱۲۶.
۳۵. محسنی تبریزی، علی رضا؛ قاضی طباطبایی، محمود و مرجانی، سیدهادی (۱۳۸۹)، تأثیر مسائل و چالش‌های محیط علمی بر جامعه پذیری دانشگاهی، پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، پیاپی ۵۵، بهار ۱۳۸۹ شماره ۱، صص ۶۸-۴۵.
۳۶. مولکی، مایکل (۱۳۸۹)، جامعه‌شناسی علم و معرفت، ترجمه حسین کچوئیان، چاپ سوم، تهران: نشر نی.
۳۷. یمنی دوزی سرخابی، محمد و صالحی، منیره (۱۳۹۳)، از برنامه‌ریزی استراتژیک تا طراحی سازگار شونده در دانشگاه، مجله آموزش عالی ایران، دوره ۶، شماره ۳ تابستان، صص ۱-۳۰.

38. Baldeston, J (2000), **Knowledge & university. journal of Higher Education**, Vol. 26, No.1.
39. Barnet, R (2000), **Realizing the university int an Age of Supercomplexity**, London: The Society for Research into Higher Educatio & Open University.

40. Denison, Daniel (2000), **Organizational Culture: Can it be a key lever for Driving Organizational Chang?**, Inter national Institute for Management Development, Denison@imd, and Chapter2.
41. Dumas. A, Hanchane. S (2010), **How does job-traning increase firm performance?** The case of morocco. International journal of manpower. Emerald Group Publishing, vol. 31(5), pages 585-602, August.
42. Hunt, Colin and et al (2011), **National Strategy for Higher Education to 2030 Ireland**, Report of the Strategy Group, Macquarie University.
43. Gibbons, M, Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott, P., and M.Trow (1994), **The New Production of Knowledge: The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies**, London: Sage.
44. Karen E. Hinton (2012), **A Practical Guide to Strategic Planning in Higher Education** , Society for College and University Planning , www.scup.org.
45. Machado, M. Taylor, J. (2010), **The struggle for strategic planning in European Higher education: The case of Portugal**. Research in Higher education Journal.pp1-20. <https://www.aabri.com/manuscripts/09293.pdf>
46. Mapulanga, P. (2013), **Changing economic conditions for libraries: Fundraising performance in the University of Malawi libraries**, Bottom Line: Managing Library Finances, 26(2), 59 – 69.
47. McLean, Mary, (2017), **Continuous Improvement in Higher Education: A Change Model Using Predictive Analytics to Achieve Organizational Goals**, Education Doctoral. Paper 304. https://fisherpub.sjfc.edu/education_etd/304.
48. Noblit, G. & Hare, R. (1988), **Meta Ethnography: Synthesizing Qualitative Studies**. Newbury Park CA: SAGE. <https://parsmodir.com/db/research/meta-synthesis.php>.
49. Sandelowski, M., & Barroso, J. (2006), **Handbook for synthesizing qualitative research**. springer publishing company. <https://parsmodir.com/db/research/meta-synthesis.php>.
50. Shaoming, L. and Hui-shu, Z. (2014), **A comparative study of education for sustainable development in one British university and one Chinese university**, International Journal of Sustainability in Higher Education, 15(1), 48 – 62.